

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147.016:81'25

Т. Ф. БОЧАРНИКОВА

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський гуманітарний університет "Народна українська академія"

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ АУДІОМАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

У статті розкрито можливості використання автентичних аудіоматеріалів для формування комунікативної компетентності та професійної спрямованості майбутніх перекладачів. Уточнено поняття "професійна спрямованість перекладачів" та "професійна компетентність майбутніх перекладачів". Вивчено сутність використання автентичних аудіоматеріалів з метою формування комунікативної компетентності та професійної спрямованості майбутніх перекладачів. Соціокультурний підхід розглянуто як один з найбільш ефективних у формуванні комунікативної компетентності та професійної спрямованості майбутніх перекладачів засобами автентичних аудіоматеріалів. Автентичними аудіоматеріалами є джерела, які запозичують з комунікативного досвіду представників іншомовної культури.

Ключові слова: майбутній перекладач, комунікативна компетентність, професійна спрямованість, соціокультурний підхід, автентичні аудіоматеріали.

Зміни, що відбулися в світі за останні десятиліття, суттєво вплинули на основні орієнтири розвитку освіти, метою якої стають не просто знання та вміння, але й певні якості особистості. В останні роки активно розробляють нові концепції освіти, визначають загальні завдання, пов'язані з формуванням необхідних особистісних якостей випускників шкіл і ВНЗ. Одним з важливих завдань є розвиток та вдосконалення білінгвальної комунікативної компетенції з урахуванням соціокультурних відмінностей сучасного полікультурного світу.

Відтак постає необхідність реформування лінгвістичної освіти, насамперед процесу професійної підготовки перекладачів зі зведенням до мінімуму адаптаційного періоду молодого спеціаліста після отримання диплому про вищу освіту. На нашу думку, мінімізувати адаптаційний період можливо за рахунок формування професійної спрямованості майбутніх фахівців активним використанням автентичних аудіоматеріалів. Відмова від навчальних текстів за рахунок заміни їх автентичними в навчанні іноземним мовам значною мірою може вплинути на рівень сформованості професійної спрямованості майбутніх перекладачів.

Метою статті є виявлення можливостей використання автентичних аудіоматеріалів для формування комунікативної компетентності та професійної спрямованості майбутніх перекладачів.

Використання аутентичних аудіоматеріалів для формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів як одного із засобів формування їх професійної спрямованості є досить дієвим у підготовці майбутніх фахівців. Професійна спрямованість передбачає розуміння та внутрішнє прийняття мети та завдань професійної діяльності (інтересів, ідеалів, установок, бажання вдосконалювати свою підготовку тощо) [3]. Враховуючи на вищезазначене та специфіку перекладацької діяльності, професійну спрямованість перекладачів вважаємо стрижневим особистісним новоутворенням, що задає цілісну систему їх ставлення до перекладацької діяльності та проявляється у динамічній ієрархії матеріальних та духовних потреб, професійно-пізнавальних мотивах, ціннісних орієнтаціях, що стимулюють студентів професійно реалізовувати завдання міжкультурної комунікації. Формування професійної спрямованості майбутніх перекладачів являє собою процес її становлення, систематизованого накопичення в її змісті позитивних змін. Цей процес необхідно розглядати як систему, яку необхідно всебічно формувати.

І. Бех розуміє поняття “комунікативна компетентність” (від лат. *communico* – роблю загальним, зв’язую, спілкуюся і *competens* (*competentis*) – здатний) як сукупність знань про норми і правила ведення природної комунікації – діалогу, суперечки, переговорів тощо [1, с. 107]. К. Хоруженко вважає її підготовленістю людини до культурного спілкування з іншими людьми [6, с. 185]. Питання підготовки майбутніх перекладачів та їх професійно-комунікативної компетентності цікавлять вітчизняних та зарубіжних науковців: В. Комісарова, Р. Міньяр-Белоручева, І. Халєєву, Ю. Хольц-Мянттарі та ін.

В. Комісаров характеризує професійну компетентність перекладачів як суму знань, умінь, навичок і особистісних характеристик, які потрібні перекладачу для успішного здійснення своїх професійних функцій [4, с. 11].

Оскільки перекладацька діяльність має комунікативний характер, вона розглядається як особливий вид мовної діяльності, спрямований на реалізацію завдань міжмовної комунікації (В. Гак, Р. Міньяр-Белоручев, І. Халєєва та ін.).

Сучасні викладачі іноземних мов все активніше використовують автентичні аудіоматеріали на заняттях. На всіх етапах навчання викладачі успішно використовують підручники зарубіжних авторів і розробки вітчизняних методистів, основою для яких є тексти з іноземної преси, художньої літератури та інших оригінальних джерел. Окрім того, помітно збільшилася кількість аудіо- та відеоматеріалів, які знаходять застосування у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності. Проте необхідно зазначити, що в навчальних комплексах, особливо вітчизняних, переважає орієнтація на монологічні тексти, які часто подано в адаптованому варіанті, і дуже рідко вітчизняні підручники супроводжують аудіозаписи. Крім того, навчальні тексти, які використовують у навчальному процесі майбутніх перекладачів на початковому етапі, мають мало спільного з реальною мовою. Таким чином додатково здійснюється навчання штучної мови на початковому етапі, а потім – на середньому і просунутому етапах – переучування студентів, оскільки частіше використовуються автентичні аудіоматеріали.

Відомим є той факт, що рівень формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів, а відтак і їх професійної спрямованості, залежить більшою мірою від якості навчальних матеріалів, що використовують у навчальному процесі. На нашу думку, саме автентичність текстів є необхідною передумовою для навчання живій мові. Найважчими для використання у дидактичних цілях вважаються аудіотексти. Водночас вони найбільш точно відповідають ситуаціям повсякденного спілкування.

Можна дійти висновку про те, що, навчившись сприймати іноземну мову на слух у певних умовах аудіозапису, студентам буде легше справлятися з цим завданням в умовах реальної комунікації. Навчання іноземній мові передбачає, що в реальній комунікації студенти – майбутні перекладачі будуть спілкуватися з різними партнерами, кожен з яких має свою особливу манеру спілкування. Індивідуальні особливості кожного партнера визначаються регіональною приналежністю, віком, статтю, соціальним статусом тощо. Тому майбутнім перекладачам необхідно знайомитися з різними варіантами звучання іноземної мови, щоб бути готовими до ситуацій реальної комунікації іноземною мовою. Саме тому, успішне формування професійної спрямованості розвиток комунікативної компетенції майбутніх перекладачів є можливим тільки за рахунок використання достатньої кількості автентичних аудіотекстів. Дослідники [7] виділяють три умови успішного формування комунікативної компетенції майбутніх перекладачів: використання автентичних текстів; використання аудіотекстів; участь різних співрозмовників, чия мова відзначена індивідуальними особливостями (аудіодіалоги).

Ми погоджуємося з думкою Н. Хорунжої, що саме використання зазначених трьох умов у навчальному процесі має зайняти достойне місце, оскільки такі навчальні матеріали використовуються не завжди ефективно. Сучасне суспільство надає замовлення не просто на перекладачів, а на висококваліфікованих консультантів широкого профіля, які добре володіють не тільки мовою, але й обізнані у всіх сферах життя, політики та економіки народу, мова якого вивчається. Автентичні аудіотексти та аудіодіалоги завжди викликають певні методичні труднощі для використання, проте мають чи не найбільшу ефективність для розвитку комунікативної компетенції майбутніх перекладачів та формування їх професійної спрямованості. Подолання труднощів використання автентичних аудіотекстів та аудіодіалогів можливе за відповідної методики формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів, яка має складатися не тільки із вправ та завдань на їх розуміння із урахуванням усіх труднощів цього процесу (шуми, нечітка вимова тощо), але й вправ та завдань, що забезпечують засвоєння прикладів мовленнєвої поведінки носіїв мови. Відтак, зпоміж багатьох підходів (особистісний, діяльнісний, дискурсивний, компетентнісний, аксіологічний тощо) при підготовці майбутніх перекладачів необхідно виділити також і соціокультурний, основною метою якого є “сформувати обов’язковий мінімум фонових знань студентів, навчити їх розпізнавати та адекватно передавати іншою мовою соціокультурні відомості, характерні для певної нації або національності, засвоєних масою їх

представників та відображених у мові цієї національної спільноти” [2, с. 200]. Особливо успішно це можна реалізувати на основі автентичних аудіоматеріалів. Слід зазначити, що автентичним є матеріал, який від самого початку не призначений для використання у процесі підготовки студентів – майбутніх перекладачів та розглядається як “широкий комплекс письмових та усних повідомлень, створених носіями мови для носіїв мови, що продукується носієм мови для того, щоб передати інформацію, проявити особисту реакцію на отриману інформацію” [5, с. 15]. Автентичними аудіоматеріалами визнають джерела, що запозичуються з комунікативного досвіду представників іншомовної культури. До того ж, автентичні тексти (у тому числі аудіотексти та аудіодіалоги) складаються із значного обсягу фонові лексик, реалій, інформаційних повідомлень, що сприяє формуванню комунікативної компетентності майбутніх перекладачів.

Застосування автентичних аудіоматеріалів, що містять у собі значну кількість соціокультурної інформації, сприяє створенню плідного процесу навчання майбутніх перекладачів. Відповідно, автентичні аудіоматеріали мають велике значення у системі професійної підготовки майбутніх перекладачів до перекладацької діяльності.

Автентичні аудіоматеріали мають специфічне призначення та виконують певні спеціальні функції: містять соціокультурну інформацію (мовні реалії); дають змогу відчувати іншомовне оточення, у якому відбувається безпосередня соціальна взаємодія носіїв мови; передбачають оволодіння спеціальними навичками комунікації, якими володіють носії мови. Разом з тим автентичні матеріали показують функціонування мови у тому вигляді, в якому воно характерне для її представників у безпосередньому соціальному контакті.

Висновки. Проведений аналіз можливостей використання автентичних аудіоматеріалів для формування комунікативної компетентності та професійної спрямованості майбутніх дає змогу зробити висновок про те, що ефективність їх використання значною мірою залежить від методики, яка має складатися не тільки із вправ та завдань на їх розуміння із врахуванням усіх труднощів цього процесу (шуми, нечітка вимова тощо), але й вправ і завдань, що забезпечують засвоєння прикладів мовленнєвої поведінки носіїв мови. Таким чином, використання автентичних аудіоматеріалів у навчальному процесі психологічно готує студентів до використання іноземної мови у майбутній перекладацькій діяльності.

Перспективним вважаємо подальше вивчення можливостей використання автентичних джерел у фаховій підготовці майбутніх філологів та перекладачів.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання : навч.-метод. посіб. / І. Д. Бех. – Київ : ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. Вербицкая М. В. Устный перевод. Английский язык / М. В. Вербицкая. – 2-е изд. – Москва : Глосса-Пресс ; Ростов на Дону : Феникс, 2009. – 383 с.
3. Дьяченко М. И. Психология высшей школы / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУ, 1981. – 383 с.

4. Комиссаров В. Н. Теоретические основы методики обучения переводу / В. Н. Комиссаров. – Москва : МГЛУ, 1997. – 56 с.
5. Носонович Е. В. Методическая аутентичность в обучении иностранным языкам / Е. В. Носонович // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 1.
6. Хоруженко К. М. Культурология: энциклопедический словарь / К. М. Хоруженко. – Ростов на Дону : Феникс, 1997. – 640 с.
7. Хорунжая Н. В. Использование аутентичных аудиодialogов/полилогов для развития коммуникативной компетенции студентов: немецкий язык, средний этап обучения в лингвистическом вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Надежда Владленовна Хорунжая ; Пятигорск. гос. лингв. ун-т. – Пятигорск, 2002. – 197 с.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2016.

Бочарникова Т. Ф. Использование аутентичных аудиоматериалов для формирования коммуникативной компетентности и профессиональной направленности будущих переводчиков

В статье раскрываются возможности использования аутентичных аудиоматериалов для формирования коммуникативной компетентности и профессиональной направленности будущих переводчиков. Уточняются понятия “профессиональная направленность переводчиков” и “профессиональная компетентность будущих переводчиков”. Изучается сущность использования аутентичных аудиоматериалов с целью формирования коммуникативной компетентности и профессиональной направленности будущих переводчиков. Социокультурный подход рассматривается как один из наиболее эффективных в формировании коммуникативной компетентности и профессиональной направленности будущих переводчиков средствами аутентичных материалов. Аутентичными аудиоматериалами считаются источники, которые заимствуются из коммуникативного опыта представителей иноязычной культуры.

Ключевые слова: будущий переводчик, коммуникативная компетентность, профессиональная направленность, социокультурный подход, аутентичные аудиоматериалы.

Bocharnikova T. The use of Authentic Audiomaterials to the Formation of Communicative Competence and Professional Orientation of the Future Translators

The article deals with the possibility of using authentic audiomaterials for the formation of communicative competence and professional orientation of the future translators. Specifies the concept of “professional orientation of future translators” and “professional competence of the future translators”. The professional orientation of future translators as a key personal growth that defines a whole system of their relations to translation activities and is manifested in a dynamic hierarchy of material and spiritual needs, and vocational educational motives, value orientations, enabling students to professionally implement the tasks of intercultural communication. The professional competence of the future translators is the sum of knowledge, abilities, skills and personal characteristics needed by the translator for the successful implementation of their professional functions.

We study the essence of using authentic audiomaterials with the aim of developing the communicative competence and the professional orientation of the future translators. Socio-cultural approach is regarded as one of the most effective in the formation of communicative competence and professional orientation of the future translators by means of authentic audiomaterials. Authentic audiomaterials are considered to be sources that are communicative experience of representatives of foreign culture.

Key words: the future translator, the communicative competence, the professional orientation, the socio-cultural approach, authentic audiomaterials.